

A stylized illustration of a person in a black suit, shown from the chest up. The person's head is a large black circle. They are holding a pair of red sunglasses with orange lenses. The background is white.

MIK för mig

– övningar för klassrummet i medie-
och informationskunnighet

Lättläst version

Statens medieråd

www.statensmedierad.se

Varför är medie- och informationskunnighet viktigt?

Medielandskapet blir allt mer fragmenterat och individualiserat. Det ställs allt större krav på oss att kunna hantera information. Vi kallar det för medie- och informationskunnighet. Det innebär att kunna finna, analysera, kritiskt värdera och skapa information i olika medier och sammanhang.

Detta är ett lättläst läromaterial som hör till utbildningspaketet "MIK för mig". Övningarna är bearbetade till lättläst svenska och förenklade för att hela utbildningspaketet ska kunna användas inom särskolas och i andra lässvaga grupper.

Utbildningspaketet "MIK för mig" har flera steg och är till för att både elever och lärare ska få möjlighet att diskutera och reflektera kring det nya medielandskapet och hur det påverkar oss. Frågor som tas upp är hur medielandskapet påverkar våra relationer, vinklade budskap och vår demokrati.

Grundversionen av utbildningspaketet MIK för mig innehåller följande delar:

- En digital utbildning för lärare med diskussionsfrågor för arbetslaget eller ämneslaget i SO-ämnena/samhällskunskap.
- En digital utbildning för elever som bland annat innehåller en mobil tävling och en typisk propagandafilm som också visar metoderna för påverkan.
- Förslag på sätt att utveckla arbetet med MIK på skolan.
- Fördjupning och fakta på MIK-rummet, Statens medieråds webbplats och lärresurs med pedagogiskt material om medie- och informationskunnighet: <http://mik.statensmedierad.se>.

Här finner du hela utbildningspaketet och de digitala utbildningarna:

<http://mik.statensmedierad.se/utbildning>

Vad är Statens medieråd?

Statens medieråd är en myndighet med uppdrag att verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. Genom att öka barns och ungas medie- och informationskunnighet, MIK, ger vi dem verktyg för att hantera sin medievardag och förstå mediernas roll i samhället, att kunna finna, analysera och kritiskt värdera information, uttrycka sig och själva skapa innehåll i olika medier.

Till läraren

Detta är ett lättläst lärarmaterial som hör till utbildningspaketet "MIK för mig". Övningarna är bearbetade till lättläst svenska och förenklade för att hela utbildningspaketet ska kunna användas inom särsgymnasieskolan och i andra lässvaga grupper.

Vi rekommenderar att du först gör den digitala utbildningen för lärare innan du börjar jobba med övningarna för elever. I några av kapitlen i detta material finns förslag hur du kan använda delar av den digitala utbildningen för elever.

Den förenklade versionen består av fyra kapitel:

- Introduktion
- Våra relationer
- Vinklade budskap
- Vår demokrati

Varje kapitel innehåller flera olika övningar. Du som lärare vet bäst vad som fungerar att göra i din klass. Använd de övningar som du tror passar dina elever och som du tror engagerar dem.

Kom ihåg att återkoppla till tidigare avsnitt och övningar. Även om materialet är uppdelat i fyra olika avsnitt som kan göras fristående, så går ämnena och frågeställningarna i varandra.

Alla texter i detta material är riktade till läraren. Kopieringsunderlag till elever finns längst bak i materialet.

De metoder som används i materialet, till exempel värderingsövningar, presenteras inte närmare här. Det finns mycket information att hitta på nätet för den som vill fördjupa sig.

Kapitel 1:

Introduktion

Hör till avsnittet "Introduktion" i den digitala utbildningen för elever.

Här finner du den: <http://mik.statensmedierad.se/utbildning/elever>.

Klicka på helskärmsläge och klicka dig fram till "Introduktion" i den övre menyn. Syftet med detta kapitel är att eleverna ska få en första introduktion till medie- och informationskunnighet.

I den digitala utbildningen för elever finns en film som heter "Introduktion". Om du tror att den är för svår för dina elever kan du istället använda den som en Power Point-presentation. Ha ljudet avstängt och använd pausknappen på datorn när varje ny bild kommer upp. Läs upp texten och förklara de ord som kan vara för svåra. Det är viktigt för det fortsatta arbetet att alla elever förstår vad vi menar med:

- medier
- medielandskapet

Övning A

Vad tänker du om medier?

Internet och andra medier har utvecklats snabbt de senaste åren. Den snabba utvecklingen förändrar oss och ställer nya krav på att vi kan tänka kritiskt.

I den här övningen får eleverna fundera på hur de använder olika medier. Du kan inleda övningen med den animerade film som hör till den digitala utbildningen för elever. Klicka på "Introduktion" i menyn för att komma till filmen som är 2,28 minuter lång.

Helklass

Fråga eleverna

- Brukar du använda internet i dator, läsplatta eller i din telefon?
- Vad gör du på internet?

Gör en lista tillsammans.

- Tycker du att meningen under stämmer? Hur då?
"Medier påverkar hur vi lär oss, vad vi lär oss och vem vi lär oss av."
- Vad betyder orden "kritik", "kritiskt"?
- Vad betyder det att tänka kritiskt?
- Vad gör du när du tänker kritiskt? Ge exempel.
- Varför är det viktigt att tänka kritiskt?

Övning B

Varför tycker jag som jag gör? Om hur vi får information.

Vi människor tror mer på viss information än på annan information. Ofta handlar det om vem som ger informationen. Vad beror det på att vi litar mer på vissa? Vad kan det leda till? Denna övning handlar om att fundera på detta.

Fundera. Skriv ner eller prata parvis.

Vem litar du på?

Det kan till exempel vara personer, vissa yrken, organisationer, massmedier eller företag.

- Fundera kring detta och skriv en lista.
- Berätta varför du tror på vad de säger.

Jämför din lista med din klasskamrat.

- Vilka är likheterna? Vilka är skillnaderna?

Helklass

De som vi litar på kan vi kalla påverkare.

Gör en lista tillsammans av alla påverkare.

Prata sedan om:

- Är du också en påverkare?
- Vem påverkar du mest?
- Varför tror du att det är så?

Övning C

Att gilla eller inte gilla? Om vår egen roll i sociala medier.

I sociala medier kan du ibland trycka på "gilla" som en kommentar till en film, bild eller text. I denna övning får eleverna fundera kring vad det betyder att gilla eller inte gilla, och vad det kan leda till.

Det är viktigt att alla elever förstår vad som menas med sociala medier. Ni kan inleda diskussionen med att först tillsammans lista alla sociala medier som eleverna känner till. Visa sedan gärna ett Facebook-inlägg eller en blogg där det finns en gilla-knapp innan ni börjar diskutera.

Diskutera

- Brukar du använda sociala medier?
- Brukar du trycka på gilla-knappen?
- Vad brukar du gilla?
- Vad betyder det att "gilla" någonting för just dig?
- Är det viktigt att få många "gilla"?
- Finns det något dåligt med att vi gillar saker i sociala medier?
- Förut fanns det också ogilla-knappar, men de togs bort. Varför, tror du?

Kapitel 2:

Det nya medielandskapet och våra relationer

Hör till avsnittet "Våra relationer" i den digitala utbildningen för elever.

Här finner du den:

<http://mik.statensmedierad.se/utbildning/elever>.

Klicka på helskärmsläge och klicka dig fram till "Våra relationer" i den övre menyn.

Introduktion

Syftet med detta kapitel är att eleverna ska börja fundera över hur medier påverkar hur vi är mot varandra, våra relationer.

Avsnittet handlar om hur vi är mot varandra på nätet och hur vi är mot varandra när vi träffas. Det handlar också om att skolan har ett stort ansvar när det gäller kränkningar på nätet. Det är i dag lika viktigt att diskutera de kränkningar som sker på nätet som kränkningar på skolgården.

Börja med att lyssna på pojkens berättelse i den första delen av filmen i avsnittet "Våra relationer" i den digitala utbildningen för elever. Det gör du genom att gå till <http://mik.statensmedierad.se/utbildning> och sedan klicka dig vidare. Använd bara ljudet och visa inte filmen för klassen. Pojken börjar prata ca 10 sekunder in i filmen och avsnittet är ungefär 60 sekunder långt.

Efter att ha lyssnat på berättelsen, prata med klassen om

- Vad är det som har hänt?
- Har du varit med om något liknande?

Övning A

Var går gränsen? Om vad som är lagligt.

Du får inte göra vad som helst på nätet. Vissa saker på nätet är brottsliga och ska polisanmälas. Andra kan vara elaka och göra andra ledsna, men är inte ett brott mot lagen. Det är inte alltid lätt att förstå var gränsen går för vad som är lagligt. Vad får man egentligen göra på nätet utan att det är ett brott? I denna övning ska vi lära oss mer om vad som lagligt och vad som är olagligt att göra på nätet.

Vad säger lagarna?

I Sverige har vi lagar om åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Det betyder att du får tycka vad du vill och du får säga vad du vill. Men det du säger får inte hota eller diskriminera någon annan. Diskriminering innebär att någon blir sämre behandlad än någon annan på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Här hittar du information på lättläst svenska om de olika diskrimineringsgrunderna: www.do.se/sv/Fakta/Diskrimineringsgrunderna/?imode=ll

Diskutera

Exempel på uppföljningsfrågor:

- Vad betyder att hota eller diskriminera någon annan?
- Kan du ge exempel på hot eller diskriminering på internet?
- Vem kan du anmäla till om du blir hotad eller diskriminerad?

Gör tillsammans en lista och prata om vem du anmäler vad till.

Övning B

Vad är okej? Om kränkningar på nätet.

I slutet av år 2012 stängde två gymnasieskolor i Göteborg under några dagar. Orsaken var att många arga ungdomar samlades utanför skolorna. Ungdomarna var arga över kränkande bilder som några personer hade lagt ut på Instagram. I denna övning ska klassen fundera kring mobbning på nätet samt fundera över hur de själva skulle göra.

Fundera och skriv ner

- Varför tror du att ungdomar lägger ut bilder med elaka kommentarer om andra ungdomar på Instagram och Facebook?
- Varför trycker de som ser bilderna på gilla-knappen?
- Är det lättare att mobba på nätet än i verkliga livet och i så fall varför?

Fallexempel – gruppuppgift

Någon lägger ut en bild av din klasskamrat på Instagram.

Texten till bilden säger att din kamrat är ihop med flera personer samtidigt.

Alla i klassen har sett detta och alla vet vem i klassen som lagt ut bilden.

Diskutera tillsammans i gruppen:

Vad skulle du göra när du sett bilden och texten?

- Gilla det
- Skriva en kommentar att det är rätt
- Skriva en kommentar att det är fel
- Gå till den som lagt ut bilden och texten och säga att så får man inte göra
- Berätta för en lärare, rektor, fritidspersonal eller föräldrar vad som hänt.

Be grupperna att berätta för hela klassen vad de sagt i gruppen.

Diskutera i helklass

Tänker och gör vi på olika sätt beroende på vem det handlar om?

Skulle du tänka eller göra på annat sätt om:

- Den som la ut bilden var tjej eller var kille?
- Den som är på bilden är tjej eller är kille?
- Den som la ut bilden är populär på skolan eller inte populär?
- Den som är på bilden är populär eller inte populär?
- Den som är på bilden är någon du känner?
- Den som la ut bilden är någon du känner?

Övning C

När säger du ifrån? Om civilkurage på nätet.

Det kan ofta vara lättare att hålla med än att säga ifrån. Det kan till exempel handla om att du vill vara med i en viss grupp. Om du inte gör som de andra, så kanske du inte får fortsätta vara med. Vi människor gör oftast som alla andra gör. Det är sällan vi visar våra egna åsikter och vågar säga ifrån. Att ha civilkurage betyder att du vågar stå för din mening och göra saker, även om du vet att andra tycker på annat sätt.

I denna övning ska ni tillsammans ta reda på vad civilkurage är och göra regler för hur alla ska vara mot varandra på internet.

Diskutera tillsammans

- Vad tycker ni är modigt att göra? Är det civillikage?

Gör tillsammans en förklaring av vad civillikage är.

- Kan du komma på någon person som du verkligen tycker har visat civillikage?
- Har du någon gång själva visat civillikage? Om ja, berätta om den gången.
- Skriv tillsammans regler för hur ni ska vara mot varandra på internet.

Gör reglerna enkla och tydliga, till exempel: Tryck inte på "gilla"-knappen när...

Ni kan lägga ut klassens regler i någon form på nätet. Lägga upp dem på skolans hemsida, via Facebook, en blogg eller liknande.

Övning D

Måste du veta vem jag är? Om att vara anonym.

I Sverige är vi oftast öppna med vem vi är och vad vi gör. Det kan handla om att vi presenterar oss med namn, vi visar våra ansikten eller att vi skriver vårt namn vid en artikel vi skrivit. Det är en del av vår demokrati. Men, det finns tillfällen när det kan vara okej att inte tala om vem man är och inte säga sitt namn, att vara anonym. I den här övningen ska ni tillsammans fundera när det är okej och inte okej att vara anonym.

Ta ställning

När tycker du att det är okej att dölja ansiktet?

Skriv ja, kanske eller nej efter varje alternativ.

Ni kan också göra detta som en linjeövning.

- Brandman
- Deltagare i demonstrationståg
- Fotbollssupporter
- Polis
- Lärare på högskolan
- Läkare
- Journalist
- Fritidsledare
- Popstjärna
- Politiker

Helklass

Gå igenom listan tillsammans. Titta på alternativ där alla i gruppen svarat tveksamt eller nej.

- Skulle det finnas situationer där svaret kunde bli ja? När?
- Vad är dåligt med anonymitet i en demokrati?
- Vad är bra med anonymitet i en demokrati?

Övning E

Vem sa det? Om att vara anonym.

Ofta vill vi veta vem som har sagt eller skrivit informationen vi får. Vi vill veta vem som är avsändaren. Det kan vara så att vi litar olika mycket på olika avsändare. Vissa litar vi på, andra inte.

I den här övningen ska ni fundera kring hur viktigt det är att veta vem som sagt eller skrivit vad.

Diskutera

- När är det viktigt att veta varifrån informationen kommer?
- När är det inte viktigt?
- Är det viktigt att veta vem som är avsändare, vem som har skrivit:
 - En nyhetsartikel?
 - Reklam?
 - En lärobok?

Vad vill du i så fall veta om den som har skrivit?

Varför är det viktigt?

Övning F

Att våga där men inte här! Om tonen på nätet.

Det finns personer som skriver saker på nätet som de aldrig skulle säga till en annan människa när de träffar varandra. Varför är det lättare att skriva negativa saker, till och med hat, på nätet än i verkligheten? I denna övning ska ni tillsammans prata om och fundera kring hur vi är mot varandra på nätet.

Diskutera eller gör en linjeövning

- Är det någon skillnad på vad olika personer ska tåla på nätet:
 - Privatperson
 - Journalist
 - Politiker
 - Bloggare
 - Kändis
- Får du säga olika saker eller måste tåla olika saker på nätet om det är:
 - på jobbet
 - i skolan
 - på träningen
 - med kompisar

Kapitel 3:

Det nya medielandskapet och vinklade budskap

Hör till avsnittet "Vinklade budskap" i den digitala utbildningen för elever. Här finner du den: <http://mik.statensmedierad.se/utbildning/elever>.

Klicka på helskärmsläge och klicka dig fram till "Vinklade budskap" i den övre menyn.

Introduktion

Allt som står på nätet är inte sant. Syftet med detta kapitel är att eleverna ska förstå några vanliga metoder som används för att påverka oss att tro och tycka på ett visst sätt.

Övning A

Tyck som jag! Om metoder för att påverka andra.

Det finns många metoder för att påverka människor att göra som man vill. Ett exempel är via piskor eller morötter, det vill säga genom att straffa eller belöna. I den information vi möter dagligen används olika metoder för att få oss att tycka och kanske också göra på ett visst sätt. I denna övning ska ni tillsammans få fundera hur vi kan påverka andra och hur vi blir påverkade.

Börja med att förklara vad ett vinklat budskap är innan du visar filmen "Det nya hotet". Berätta för eleverna att filmen är gjord på ett sätt som ska få oss att tycka illa om tvättbjörnar.

Du hittar filmen i avsnittet "Vinklade budskap" i den digitala utbildningen för elever, gå till <http://mik.statensmedierad.se/utbildning> och sedan klicka dig vidare. Filmen är 4,30 minuter lång.

Diskutera tillsammans efter filmen:

- Vad tycker du om tvättbjörnar när du har sett filmen?
- Säger filmen sanningen?
- Hur har de gjort filmen för att vi ska tro att den är sann?

Titta sedan tillsammans på filmen "Det nya hotet – Så här gjorde vi filmen". Den är 6,30 minuter lång. Speakern pratar ganska fort och använder en del svåra ord. Pausa därför filmen ibland för att förtydliga, förklara och ställa

frågor till eleverna.

Summera tillsammans tankar kring hur filmen är gjord.

Övning B

Tyck som jag! Om metoder för att påverka andra.

Gruppövning

I denna övning ska vi arbeta med sju olika metoder för att få människor att tycka på ett visst sätt. Kopieringsunderlag finns på sida 21.

Förberedelse:

- Metoderna för påverkan finns presenterade i kopieringsunderlaget.
- Skriv ut kopieringsunderlaget, klipp ut korten och ge ett kort till varje grupp.
- Dela in klassen i sju grupper där varje grupp ansvarar för en metod.

Gå igenom alla metoderna först tillsammans:

1. Gruppptryck – ge en känsla av att många tycker på ett visst sätt.
2. Syndabock – att få skulden för något som personen inte har ansvar för.
3. Musik och bilder – kan göra en viss känsla starkare.
4. Expert – någon som många litar på får ge information.
5. Fakta – säga att något är fakta, fastän det bara är en åsikt.
6. Överföring – föra över en dålig känsla från något till något annat, för att det andra också ska bli något dåligt.
7. Bara säga lite – inte ge all information, bara den information som säger samma sak.

Instruktion till eleverna

- Läs kortet din grupp har fått.

Fråga om du inte förstår metoden.

- Försök att tillsammans i gruppen komma på ett exempel där er metod används.
- Berätta för alla i klassen vilken metod ni har och vilket exempel ni har kommit på.

Avslutning

Samtala tillsammans om:

- Vad kan du göra för att inte bli påverkad av någon av metoderna?
- Kan det vara bra att bli påverkad?
- När kan det vara bra?

Övning C

Vem ska jag tro på? Om att lita på information.

Ibland tror vi på information på grund av var den kommer ifrån. Det kan handla om människor vi känner eller ett visst nyhetsprogram. Det finns också personer, program eller sajter på internet som vi inte litar på. Då kanske vi inte tror på det de säger. I den här övningen ska vi tillsammans fundera på vilken information vi litar på och var den kommer ifrån.

Du får information om att din skola måste stänga en vecka för att skolans tak håller på att rasa.

- Spelar det någon roll vem du får den informationen av?
- Vem tror du mest på?
- Vem tror du minst på?
 - en brandman som kommer till klassrummet
 - facebook
 - din lärare
 - skolans rektor
 - nyheterna på TV
 - en polis som kommer till skolan
 - en elev som du inte känner som går i en annan klass
 - din bästa kompis
 - en vuxen som du inte känner som är på skolgården

Skriv listan på tavlan.

Be alla elever att sätta ett + efter den de litar mest på och ett – efter den de litar minst på.

Diskutera tillsammans resultatet.

Övning D

Köp, köp, köp! Hur reklam påverkar oss.

Det finns mycket reklam idag i tidningar, på tv, på internet och många andra ställen. Företag använder mycket pengar varje år till reklam. Men, de flesta av oss säger att vi inte blir påverkade av reklam. Är det så?

I denna övning ska vi fundera över hur vi kan bli mer kritiska till vad reklamen säger.

Linjeövning

Tänk en linje genom klassrummet. Ena änden av linjen betyder "inte alls" och den andra änden betyder "jättemycket". Läs ett påstående och låt eleverna placera sig på linjen beroende på hur mycket de håller med om påståendet. Övningen är för helklass.

Påståenden:

- Jag påverkas av reklam
- Reklamen påverkar vad vi tycker är snyggt utseende
- Reklamen påverkar hur vi tycker att kvinnor och män ska vara
- Mycket reklam är till unga människor
- Reklam gör att jag köper mer

Undersök i grupper

Ge varje grupp några olika sorters tidningar.

Hitta två exempel på reklam som ni tycker är reklam för att påverka unga.

Det kan vara reklam med bild eller text.

- På vilket sätt är detta reklam till unga?
- Vad använder reklamen för knep för att få er att köpa?

Helklass

Be grupperna presentera sina två exempel och diskutera tillsammans om argumenten i reklamen är sanna. Tror ni på dem?

Kapitel 4:

Det nya medielandskapet och demokratin

Introduktion

Idag har vi fantastiska möjligheter att söka information och uttrycka våra åsikter. Men, vi har också fler möjligheter att välja bort information och att välja olika kanaler för information. För att demokrati ska fungera bra behöver vi ha samma information om hur verkligheten är och ser ut, vi behöver ha kunskap om politik och vi måste kunna vara med och säga vad vi tycker.

I detta kapitel ska eleverna börja fundera över hur utvecklingen av medier, det förändrade medielandskapet, påverkar demokratin.

Övning A

Den som säger sanningen är fri! Om ordet sanning.

Vi får lära oss redan när vi är små att ljuga är fel. Du ska alltid tala sanning. Sanning är på ett sätt ett enkelt ord att förstå, men i själva verket kan det vara mycket svårt. För, vad är sanning? Finns det flera olika sanningar? I denna övning får eleverna fundera kring ordet sanning och vad det kan innebära.

Brainstorm

- Vad är sanning?

Brainstorma kring begreppet sanning på tavlan.

Diskutera

- Vad är en lögn?
- Vad är en "vit lögn"?
- Är det okej att ibland ljuga?

Värderingsövning

Här följer tre påståenden som ni kan arbeta med genom värderingsövningar, antingen som en fyra hörnöving eller som en linjeövning.

- Det finns bara en sanning - allt annat är lögn.
- Det som är sant nu, kanske inte är sant imorgon.
- Det är viktigt att vara säker på vad som är sant.

Övning B

Hur viktig är sanningen? Om vår gemensamma verklighet.

Ibland är det vi tror är sant, i själva verket inte sant. En del av dessa "sanningar" kan stanna kvar och vi fortsätter att berätta dem som "sanningar". Sanningarna blir en del av vår gemensamma historia och kan vara svåra att ändra. Det som sägs idag kan bli kvar, även om det direkt kommer information om att det inte är sant.

Vad beror detta på och spelar det någon roll?

I denna övning ska vi undersöka och fundera på var sanningar kommer ifrån och vilken betydelse de har. Läs de två fallen för klassen. Båda fallen har publicerats i tidningar under lång tid. Dela sedan in i mindre grupper och ge hälften "Fall 1" och andra hälften "Fall 2".

Fall 1: Råttan i pizzerian (kopieringsunderlag finns)

En kompis till en kompis åt på en pizzeria på Hornsgatan i Stockholm.

Hon kände att något fastnade i tanden.

Natten efter vaknade hon av en fruktansvärd värk i munnen.

Hon åkte till sjukhuset.

Läkaren på sjukhuset hittade en tand från en råtta i hennes mun.

Hälsovårdsnämnden åkte till pizzerian.

Ett rum på pizzerian var låst.

Ägaren vägrade öppna rummet.

Polisen kom dit och bröt upp dörren.

I rummet hängde 50 slaktade råttor.

Fall 2: Kinesiska muren och månen (kopieringsunderlag finns)

Den kinesiska muren är det längsta

och mest fantastiska på jorden som människor har byggt.

Muren är så lång att man kan se den från månen.

Diskussion i grupp

Be grupperna prata om:

- Har du hört den här historien förut?
- Är detta sant?
- Hur kan du ta reda om det är sant eller inte?

Diskussion i helklass

Be grupperna berätta vad de kommit fram till.

- Varför tror vi på dessa "sanningar"?
- Handlar historierna egentligen om något annat?
- Vad kan historier som inte är sanna leda till?

Om ni tidigare har gjort övningen "Vem ska jag tro på" (sidan 15) kan ni också prata om det som kom fram då.

Övning C

Hur använder du olika medier? Undersökning.

Olika människor använder olika sätt att få information. Det kan till exempel bero på ålder, kön, intresse och utbildning. För 30 år sedan fanns inte internet och det fanns inte lika många tv-kanaler. De flesta i Sverige såg samma saker på tv då.

Idag är det många olika saker som bestämmer vilken information vi tar del av. I denna övning får ni diskutera och undersöka hur ni tar del av information och använder olika medier.

Diskutera

- Vad är bra med att alla tittar på samma nyhetsprogram på tv?
- Vad kan vara dåligt med att alla tittar på samma nyhetsprogram?

Din uppgift – mediedagbok (kopieringsunderlag finns)

I denna övning ska eleverna skriva dagbok för två dagar hur de använder olika medier.

Använd kopieringsunderlaget.

Fyll i en vardag och en helgdag:

- Hur lång tid använder du internet den här dagen?
- Vad gör du på internet?
- Vilka sidor är du längst tid på?
- Hur lång tid tittar du på tv den här dagen?
- Vilka kanaler och program tittar du på?
- Vilka tidningar läser du?
- Hur lång tid läser du tidningen den här dagen?
- Vad i tidningarna läser du?

Ta med dig din mediedagbok till nästa lektion.

Gruppvis

- Jämför era dagböcker. Vad är samma? Vad är olika?

Helklass

Berätta om era resultat och prata om:

- Spelar det någon roll varifrån du får information?
- Hur påverkar information från Facebook och andra sociala medier dig?
- Kan information på sociala medier påverka samhället?

Återkoppla till avsnittet om vinklade budskap.

Metod för påverkan

Grupp 1

Gruppptryck

Gruppptryck är att få andra att tro att många tycker på ett visst sätt och därför ska du också tycka så.

Avsändaren vill få dig att tänka:

”Det här måste vara sant.

Alla de här människorna kan väl ändå inte ha fel?”

Metoden är vanlig och du har säkert egna erfarenheter av den. Vi människor vill för det mesta göra som andra människor runt omkring oss.

Metod för påverkan

Grupp 3

Musik och bilder

Musik, bilder och snabba klipp kan göra en viss känsla starkare.

Här vill avsändaren påverka dig med dina känslor.

Musik och bilder ger ofta starka känslor hos oss människor.

Ett exempel är när det är dramatisk musik i en sorglig scen i en film. Om en film har snabba klipp är det svårare att vara kritisk till om det som visas verkligen hör ihop. Hjärnan hänger inte med. Ofta används både musik och snabba klipp.

Metod för påverkan

Grupp 2

Syndabock

Att göra någon till syndabock är att ge någon skulden för något som personen inte har ansvar för.

Avsändaren vill påverka dig genom att skylla på någon annan det som är dåligt.

”Det är deras fel!”

”Det är hans fel att skolresan blev dålig.”

”Det är deras fel att så många är arbetslösa.”

Både en person eller en grupp kan bli syndabock.

Metod för påverkan

Grupp 4

Expert

Experter tror vi på. Därför är det en metod att använda experter.

Avsändaren vill påverka dig genom att en expert får säga något. Då tror vi lättare på att det som sägs är fakta, att det är sant.

Men, det experten säger kan handla om något annat. Experten kanske svarar på en helt annan fråga.

Metod för påverkan

Grupp 5

Fakta

Att säga att något är fakta, fastän det bara är en åsikt är också en vanlig metod för påverkan.

Avsändaren presenterar ett budskap som fakta och försöker på så sätt få dig att tro att det är sant.

Fakta är något som går att bevisa. Ett exempel på den här metoden är ett företag som i sin reklam säger att de har de skönaste sängarna i hela världen. Det kan inte företaget bevisa. Då är det inte fakta utan en åsikt.

Metod för påverkan

Grupp 6

Överföring

Att överföra är att föra över en negativ känsla från något till något annat, för att det andra också ska bli negativt.

Avsändaren vill påverka dig genom att koppla ihop något som de flesta tycker är dåligt med något annat.

Ett exempel är att visa bilder på en död råtta och sen visa bilder på tårta.

Positiv överföring fungerar på samma sätt. Om din favoritartist gör reklam för skor, vill skoföretaget att du ska få en positiv känsla för skorna.

Metod för påverkan

Grupp 7

Bara säga lite

Att inte säga allt utan bara berätta vissa detaljer kan göra att du tror mer på informationen. Metoden handlar om ta delar av information utan att direkt ljuga.

Här vill avsändaren påverka dig genom att bara säga den fakta och de detaljer som gör budskapet tydligare. Samtidigt är det viktiga delar som inte är med.

Till exempel kan reklam för flingor handla mest om hur mycket nyttiga fibrer som finns i dem men inget om att de innehåller mycket socker.

Fall 1: Råttan i pizzerian

En kompis till en kompis åt på en pizzeria på Hornsgatan i Stockholm. Hon kände att något fastnade i tanden.

Natten efter vaknade hon av en fruktansvärd värk i munnen. Hon åkte till sjukhuset. Läkaren på sjukhuset hittade en tand från en råtta i hennes mun.

Hälsovårdsnämnden åkte till pizzerian. Ett rum på pizzerian var låst. Ägaren vägrade öppna rummet. Polisen kom dit och bröt upp dörren. I rummet hängde 50 slaktade råttor.

Frågor att prata om i gruppen:

- Har du hört den här historien förut?
 - Är detta sant?
 - Hur kan du ta reda om det är sant eller inte?
-

Fall 2: Kinesiska muren och månen

Den kinesiska muren är det längsta och mest fantastiska på jorden som människor har byggt.

Muren är så lång att man kan se den från månen.

Frågor att prata om i gruppen:

- Har du hört den här historien förut?
- Är detta sant?
- Hur kan du ta reda om det är sant eller inte?

Fyll i Mediedagboken en vardag och en helgdag:

Veckodag:

Hur lång tid använder du internet den här dagen?

Vad gör du på internet? Vilka sidor är du längst tid på?

Hur lång tid tittar du på tv den här dagen?

Vilka kanaler och program tittar du på?

Vilka tidningar läser du?

Hur lång tid läser du tidningen den här dagen? Vad i tidningarna läser du?

Ta med dig din mediedagbok till nästa lektion.